

נראדה אור

המשה עשר בשיבת ופרשת בשלה

תשפ"ד

גליון רח שנה ה'

באור רבוה"ק מלעכוויטש קודיענו

{ שניני אור }

בטיש המרום לו זכינו ביומא דהילולא של מרן הלעכוויטשער הזכיר כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א מאמר מרן על הנאמר בפרשת המן למען אנסנו הילך בתורתו אם לא – לנסותם אם יחזיקו בעבודתם גם בזמן של לא. כלומר יש זמנים בהם הכל חיובי – יש חשק ללמוד יש טעם בתפלה ויש כח להתגבר על היצר, אך יש זמנים שהכל נראה שלילי – הכל הוא לא, לא מתחשק ללמוד לא מרגישים נועם בעבודה ולא מוצאים כח לעמוד בנסיונות. על כך אמר הקב"ה שינסה את ישראל האם ילכו בתורתו גם בזמנים כאלו של לא.

לכאורה מה שייכות נסיון זה לירידת המן – שאל אדמו"ר שליט"א, כנראה שדוקא כאן למדו ישראל כיצד לעמוד בזמני נסיון.

כי האמת שיש להתבונן בעת שהלכו ישראל במדבר ולא היה לחם להשביע נפשם, אף אם מביא להם הקב"ה לחם בדרך נס, הלא יכול הנס להיות בדרך שתצמצם תבואה במדבר למרות שאינו מקום זרע, ומדוע נעשה להם נס עצום כל כך של ירידת לחם מן השמים.

אלא שאם היתה התבואה צומחת במדבר מהארץ לא היה בזה סיפוק צריכיהם באופן מושלם, כי מאחר שהלכו במדבר ממקום למקום – על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו, בבואם למקום אחר היו צריכים שיצמח מחדש במקום זה.

לכך עשה להם הקב"ה נס שלא כדרך הטבע כלל בירידת לחם מן השמים, להראות שכל העולם נברא רק עבור ישראל, ממילא אם עתה נמצאים כל ישראל במדבר וצריכים מזון, מתבטל הטבע לגמרי בפניהם ובא להם לחם מן השמים, לתת להם סיפוקם בצורה המושלמת ביותר.

בזה לימד הקב"ה לעם קרובו שכאשר עומדים במצבים של קושי ונדמה להם שמצד טבע הגוף אין בכוחם להתגבר, ידעו שכיון שמציאות הטבע כפופה לישראל ודאי יש בהם כח להתגבר על הטבע ולעשות רצון קונם בכל מצב שהוא.

על זה נאמר בפרשת המן למען אנסנו הילך בתורתו אם לא ופירש מרן הלעכוויטשער במצב שהכל לא, כי מירידת המן בדרך נס קבלו כח ותעצומות להתגבר במצבים כאלו.

הוסיף וביאר אדמו"ר שליט"א דרך משל לאדם המתהלך במשך היום כשמטבעות כסף בכיסו, אם לא ישתמש בכסף כאשר צריך הוא לרכוש דבר מה, מה תכלית יש בנשיאת הכסף בכיס.

כן כאשר זכו ישראל לבהירות הדעת בירידת המן וכך ביומא דהילולא, בשבת שירה ובכל זמן נעלה בהם זוכים לדעת נכונה, אם לא נשתמש בכך בזמן של בלבול – במצב של לא, לא השגנו בשלמות את התכלית במה שקנינו בנפשנו.

{ זנרות קודש }

המשכת חיות רוחנית באיברים על ידי שמירתם בקדושה

ובעת באים עליו יסורים אלו מתבונן ומשים לבו לדעת על מה עשה לו ה' ככה, וכיון שמבין שבאים לעוררו לתקן מה שפגם באברי הנשמה על ידי מעשים שאינם כרצונו יתברך, מחליט מיד להיטיב דרכו ומאן ולהבא לשמר אבריו בקדושה ובטהרה לבלי המרות בהם פי ה', ועל ידי זה נתחדש דבקוהו בהשם יתברך ונשפע חיות רוחנית באבריו כקטן שנולד בלא שום פגם.

רק לישראל יש כח לחדש חיות האברים

כח זה לחדש חיות האברים ואורם כבראשונה אינו אלא באיש יהודי, כי אף שאבריו הגשמיים נמשכים מטבעם לתאוות ותענוגי עוה"ז, עיקר חיותו מאור ה' הנשפע באבריו הנשמה ומשם באברי הגוף, ולכך אף אם פגם באבריו והסתיר מהם אורו יתברך, על ידי שבאים עליו יסורים ח"ו ונחלש כח הגוף נתעורר לקדש אבריו ומאן ולהבא ונתחדש דבקוהו באור פני מלך חיים.

כמאמר הכתוב (תהלים צג) 'בטרם הרים יולדו ותחולל ארץ ותבל ומעולם עד עולם אתה א-ל', הרים מורה על תאוות הגוף כמאמר מרן הס"ק מלעכוויטש ז"ע עה"פ (תהלים צד ה) 'הרים כדונג נמסו מלפני ה', ואיש יהודי מעת בריאתו בטרם הרים יולדו – קודם שנמשך אחר תאוות החומר, מעולם עד עולם אתה א-ל – מאיר אורו יתברך בנפשו ובאבריו. וכיון שאף אבריו הגשמיים יונקים חיות מעצם בריאתם ממנו יתברך, יכול תמיד לחדש אורם וקדושתם כבראשונה.

אומות העולם אין מתעוררים על ידי יסורים

אבל אומות העולם מקור חיותם מהצד שכנגד ואין לאברי גופם חיות אלא מכל עניני החומר, לכך אף אם באים עליהם יסורים להחליש כח הגוף אין מתעוררים על ידם להדבק בהשם יתברך, אלא נפשם ואף גופם נשחיתים על ידי היסורים. כאשר היה במצרים שאחר שבאו עליהם מכות הכבידו לבם ולא אבו לשלח את בני ישראל, ואף במכות שכבר הסכים פרעה לשלחם, אחר שנסתלקה המכה שב להכביד לבו ומיאן לשלחם. וכן אחר ששלחו את בני ישראל

<< מושך בעמוד הבא >>

ויאמר אם שמוע תשמע לקול ה' אלקיך והישר בעיניך תעשה והאזנת למצוותיו ושמרת כל חוקיו כל המחלה אשר שומתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך (טו כו).

בגמרא סנהדרין (קא). אמר ליה ר' אבא לרבה בר מרי וכי מאחר שלא שם רפואה למה, אמר ליה הכי אמר רבי יוחנן וכו' אם תשמע לא אשים ואם לא תשמע אשים ואף על פי כן 'כי אני ה' רופאך'. וזהו כונת רש"י כאן ואם אשים הרי הוא כאילו לא הושמה 'כי אני ה' רופאך'. ויש לבאר מהו כאילו לא הושמה.

חיות אברי הנשמה ממנו יתברך

הביאור שכל איש יהודי כדרך שיש בגופו רמ"ח איברים ושס"ה גידים גשמיים, יש כנגדם בנשמתו רמ"ח איברים ושס"ה גידים רוחניים, וכדרך שחיות אברי הגוף מהמה והלב כן אברי הנשמה יונקים חיותם מהשם יתברך המשפיע באור פניו חיים לנשמות ישראל. ועל ידי שמשמר אבריו בקדושה וכל מעשיו רק כרצונו יתברך מקושר במקור החיים ונשפע לאבריו אור וחיות ממנו יתברך, אבל אם ח"ו פוגם באבריו ואין מתנהג בהם בקדושה כרצונו יתברך נפסקת חיותם ונחשך אורם ל"ע, כדרך אברי הגוף שאין להם קיום באם נפסק חיותם ח"ו.

כאשר אמרו בגמרא (מועד קטן כז:) אמר רב הונא כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה נעשית לו כהיתר, ואיתא בספה"ק שבאמת כדרך שמרגיש האדם באם יש פגם או מכה באברי הגוף, כן צריך להרגיש אם נפגם ונחסר מעט באבריו הרוחניים, אלא שאם עבר ושנה בחטא נפסק חיות הרוחנית מאותו אבר וכבר אינו מרגיש בפגם שנעשה בו וזהו נעשית לו כהיתר.

השם יתברך מעורר היהודי לתקן אבריו

וכיון שכל תכלית הבריאה שיתקדש האדם וע"י זה ירומם עמו כל עניני העולם שלא נבראו אלא לשמשני (עיי' קידושין ד יד), בראות הבורא יתברך שפגם באבריו ואין ממלא תכלית בריאתו מרחם עליו שלא יאבד ח"ו ומביא עליו יסורים. ולא יסורים ממש ח"ו שהמה יהיו מנת חלקם של כל שונאי ישראל, אלא כדאיתא בגמרא (ערכין טו:) שאם רוצה להוציא מכיסו מטבע גדולה והוציא מטבע קטנה אף זהו יסורים.

נעלה מכל עליון

אשירה לה' כי גאה גאה (טו א).

דער אויבשיטער איז העכער פון אלע העכערקייט'ן. כלומר ביטול אמיתי להשי"ת בקיום רצונו, גבוה ונעלה מכל ההשגות וההרגשות הנעלות והמרוממות.

פ"ק מרן אדמו"ר שליט"א [ערב שבת שירה תשפ"ד, לאחד מאנ"ש שנבצר ממנו להגיע להאי שבתא דריגאלא עקב עסק בצרכי מצוה]

מאורי אור

פרשת בשלח באור רבותינו

מאמירת 'ה' אלקי' תתעורר האהבה בלב האדם

ויאמר אם שמע תשמע לקול ה' אלקיך (טו טו).

פירוש שתשמע את הקול שאתה אומר על ה' - שהוא אלקיך, כמו שאנו אומרים ה' אלקי. מזה גופא תתעורר האהבה בלבך להש"י - 'הישר בעיניו תעשה' וגו'. וכמו שאמר א"ז רבינו הגדול מוהרש"ח ז"ל על פסוק (תהלים יח ט) 'כי אתה תאיר נר' - כשאני אומר על הש"י 'אתה ע"י זה גופא 'תאיר נר' מגודל האהבה. ובפרט כשאני אומר 'ה' אלקי - יגיה חשכי' מנהיר כל החשכות, ודפח"ח וש"י.

דברי שלום

קריעת ים סוף - גילוי מתוך ההסתר

אמרו חז"ל (סוטה ב.) קשה זיווגו של אדם כקריעת ים סוף. הביאור כי בהיות ישראל עומדים על הים ומצרים רודפים אחריהם היו בהסתר גדול, שלא נראה לעיניהם שום דרך להנצל מרודפיהם. ועל ידי שנקרע הים זכו לגילוי כבודו יתברך בדרגה נעלה מאד, שראו אלקותו יתברך אף בכל המציאות הגשמית, כדאיתא באור יצחק (בפרשתו) 'ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים' (טו יט) שנגלה להם אלקותו יתברך הנסתר בתוך הים הגשמי.

כן הוא בזיווגו של אדם שמתחלה יש הסתר, ומשנסתלק ההסתר נעשה גילוי גדול בהתקרבות שני חלקי הנשמה כדאיתא בספ"ק, ובדרך זה הוא בשבת קודש כמאמר רז"ל (בראשית רבה יא ח) **כנסת ישראל יהיה בן זוגך**, כי בימות החול נשמת היהודי בהסתר שאין מוצאת מציאותו יתברך, ובבוא השבת נעשה בחינת זיווג שמוצאת הנשמה מנוח בהכרת מציאותו יתברך בעולם הגשמי.

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

בשלח - שירה תשע"ג, ליל שבת

בקריעת ים סוף קיבלו כח להתקדש כנגד הטבע

עוד יש לבאר כי קדושת היהודי בהיותו בגוף חומרי בעוה"ז הוא נגד הטבע, כדאיתא בגמרא (סנהדרין לז.) אמר ליה ההוא מינא לרבא אש בנעורת ואינה שורפת וכו', כלומר שמצד טבע הגוף מן הנמנע שיתגבר על תשוקות החומר. וזהו שאמרו קשין מזונותי של אדם וזיווגו של אדם כקריעת ים סוף, שהתגברותו לקדש עצמו בענינים אלו היא שלא כדרך הטבע כקריעת ים סוף.

ובעת זכו ישראל בקריעת ים סוף לביטול הטבע לפניהם, ניתן הכח לכל איש ישראל לקדש עצמו כנגד טבעו וטבע העולם. כדכתיב (תהלים קל"ג) 'לגזור ים סוף לגזרים', ים מורה על תאוות עוה"ז, כי כפי שקרע השם יתברך הים לפני ישראל, נתן כח לאיש יהודי בכל דור לגזור ולקרוע ים התאוות ולדבק עצמו בא-ל חי.

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

הגליון נדבתי
ידידנו הר"ד דניאל בלצר הי"ו
 לע"נ אביו היקר בארם
ר' צבי בן יצחק ע"ה
 נלב"ע בט"ו בשבט

ג' זכויות כנגד ג' כתות יורדי הים

דבר אל בני ישראל ויסעו (יד טו).

פירש"י כדאי זכות אבותיהם והם והאמונה שהאמינו בי ויצאו לקרוע להם הים.

טעמא בעי לשם מה חשב כאן רש"י כל הזכויות שהיו להם לישראל, וכי באחת מאלו לא סגי. והנראה לומר, הדנה ביורדי הים היו ג' כתות, צדיקים, ורשעים כגון דתן ואבירם וכו"ב, והערב רב שעלה אתם. והנה צדיקים שבישראל יש להם כל הג' זכויות זכות אבות, זכות עצמן, וזכות האמונה. רשעי ישראל אין להם זכות עצמן, וגם לא זכות האמונה כידוע מאמר חז"ל (מכילתא דר"י מסכתא דפסחא ד) עה"פ (זכריה י א) 'ועבר בים צרה' שעבר פסל מיכה עמהם, הרי שהיו מחוסרי אמונה ג"כ, אבל היה בהם זכות אבות. ואילו הערב רב לא היה להם זכות עצמן, וגם לא זכות אבות, אבל היה להם זכות האמונה, כי זה פשוט שבעת ההיא האמינו באמונה שלימה דלולא זאת מי הכריחם לצאת.

וזה שפירש"י כדאי זכות אבותיהם - זה קאי על רשעי ישראל, שהם יושעו רק בזכות אבות. והם - קאי על הצדיקים שיש להם גם בזכות עצמם. והאמונה שהאמינו בי קאי על הערב רב, שאין להם רק זכות האמונה, וכל אחד מאלו הזכויות כדאי בעבורה לקרוע את הים. ובזה מדוייק מש"כ רש"י והאמונה שהאמינו בי ויצאו, דאילו בני ישראל לא היו נצרכים לאמונה כ"כ בשביל לצאת דבוודאי רצו לצאת מעבדות חרות, אבל הערב רב יצאו מעצמם ומרצונם הטוב מגודל אמונתם שהאמינו אז בעת יציאת מצרים.

מרן אדמו"ר מוהר"י זי"ע

ממך הכל

עזי וזמרת י-ה ויהי לי לישועה (טו ב).

פירש"י וזמרת כמו וזמרת. היינו 'עזי' - אם אני מחזק את עצמי בעבודת השי"ת, 'וזמרת' - הוא כמו וזמרת, כלומר אם אני משבח ומודה להש"י, ת, כז לא הוא רק בכוחו ית', והוא רק כמו וזמרת, אבל האמת הוא שזה מכח השי"ת. וזהו 'יהי לי לישועה', כי אלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו (קידושין ל), וכל עבודת האדם את בוראו היא רק מכח ישועת השי"ת.

מרן אדמו"ר מוהר"י זי"ע

תכלית הידיעה שנדע שלא נדעך

כי גאה גאה (טו כא).

ידוע כי תכלית הידיעה היא שנדע שלא נדעך. וכשבאו ישראל אז לתכלית האמונה שלימה, לכן האמינו כי אע"פ שראו באספקלריא המאירה עד שאמרו 'זה א-ל'י וכו', מ"מ האמינו שגדול כבוד ד' יותר ויותר ממה שראו. וזהו 'כי גאה' - היינו כמה שראינו גאות וגדולת הבורא, 'גאה' - מאמינים אנו כי גדולתו רבה יותר מה שלא נראה עוד לעינינו.

מרן אדמו"ר מוהר"י זי"ע

במכת בכורות, חזרו ואמרו 'מה זאת עשינו כי שילחנו את בני ישראל מעבדנו' (יד ה) ושבו לרדוף אחריהם. כי הגוי כל חיותו מצד החומר, ולכך אף על ידי יסורים אין יכול להדבק בהשם יתברך. ומטעם זה גוי ששבת חייב מיתה (סנהדרין נט.), כי בשבת נתגלה ביותר אור הנשמה, כדאיתא בזוה"ק (ויקהל ה:) שבת יומא דנשמתא הוא ולא יומא דגופא הוא כלל, והגוי שעיקר חיותו מהגוף על ידי ששבת נעקר ממקור חיותו.

על ישראל לא תבוא מכה כמכות מצרים

זהו ביאור הכתוב והיה אם שמעו תשמע לקול ה' אלקיך הישר בעיניו תעשה, שיקדש אבריו בקיום כל מצוות ה' והאזנת למצוותיו שיקדש חוש השמיעה ושמרת כל חוקיו הוא שמירת ברי"ק כנאמר בברכות המילה 'זחוק בשארו שם', וכן אמרו בגמרא (ביצה י.) 'חק' - לישנא דמזוני הוא, ומורה על המשכת השפע על ידי בחינת יוסף הצדיק כמאמר הכתוב (בראשית מז יב) 'ויכלכל יוסף'. על ידי זה כל המחלה אשר שמתו במצרים לא אשים עליך, כיון שישמור אבריו בקדושה לא יבואו עליו יסורים לעוררו לתקן אבריו.

והמשך הכתוב כדברי הגמרא ואם לא תשמע אשים ואעפ"כ 'כי אני ה' רופאך', כי אף אם ח"ו לא יתנהג כראוי ויפגום אבריו, בכחו לשוב בתשובה ולחדש חיותו הרוחנית, כדאיתא בתרגום יונתן 'ואין [ואם] תעברון על פתגמי אורייתא ומשתלחין עלך אין [אם] תתובון אעדינן מנך ארי אנה ה' אסאך', מאחר שעיקר חיות היהודי ממנו יתברך, אף היסורים הבאים עליו כאליו לא הושמו - כדברי רש"י, כי אין מכה זו כמכות מצרים מאחר שאין תכליתם אלא לעוררו לשוב אל ה' ועל ידי התשובה נעשה כטקן שנולד כאילו לא פגם מעולם.

קריעת ים סוף על ידי קדושת בני ישראל

זהו ביאור דברי המדרש (תהלים) 'הים ראה ויננס' (תהלים קיד ג), מה ראה ארונו של יוסף ראה שנאמר בו (בראשית לט יב) 'יניס ויצא החוצה'. כי באמת מצד שורת הדין לא היה הים צריך להבקע, כדאיתא (שמות רבה כא י) שאמר הים למשה רבינו אנה קשיש מינך שאני נבראתי בשלישי ואתה בשישי. אמנם בעת מבטל האדם טבעו ומתגבר על משיכת הגוף לעניני עוה"ז כדי לעשות רצון קונו מתבטל כל טבע העולם לפניו, כדאיתא במשנה (אבות ב ד) בטל רצונך מפני רצונו כדי שיבטל רצון אחרים מפני רצונך.

כאשר יוסף הצדיק קידש עצמו בשעת הנסיון ונתגבר כנגד טבעו במסירות נפש לעשות רצונו יתברך, ומשה רבינו הביא קדושה זו בבני ישראל כמאמר הכתוב (יג יט) 'ויקח משה את עצמות יוסף עמו', כמאמר מרן אדמו"ר הזקן 'עצמות' מלשון הכתוב (כד ה) 'כעצם השמים לטוהר' - די קלארקיט של יוסף הצדיק, שכל אחד מישראל יקדש עצמו ודייקא בעת קושי שנצרך להתגברות ובוזה יהיו מאוחדים ודבקים בהשם יתברך.

כדרך דאיתא בספ"ק שעינין גלות השכינה שנוטל האדם חיות ה' שבקברו ומכניסו בענינים שאינם טובים, שהוא כנוטל כתר המלך ומכניסו באשפה ח"ו. אם כן על ידי שמכניס כל כחותיו רק במעשים כרצונו יתברך נעשה דבוק ומקושר בהשם יתברך בכל מציאותו, ועל ידי זה בטל טבע העולם מפניו. ולכן בעת ראה הים ארונו של יוסף שביטל טבעו להשם יתברך כאשר וינס ויצא החוצה ונמשך כחו בבני ישראל, נתבטל טבעו לפניו הים ראה ויננס.

יעזור השם יתברך שנזכה לקשר כל אברי הגוף והנפש להשם יתברך ונזכה לכל השפעות טובות בגשמיות וברוחניות ולביאת משיח צדקנו במהרה בימינו.

בשלח שירה תשס"ד, רעוא דרעוין

חמשה עשר בשבט – ראש השנה לאילנות

ראש השנה לאילנות – לתלמידי חכמים העוסקים בתורה

ועדיין לא יזכה לתכלית הלימוד, כיון שאינו מתבונן שחפצו שתשתנה מהותו על ידי התורה. כפי שמבקשים בתפלה 'פתח לבי בתורתך', שאין הכוונה רק לפתיחת הלב בהבנת התורה, אלא לפתיחת הלב על ידי התורה שתעידן מדותיו ותקרבו להשם יתברך.

כדכתיב בתהלים (א, טז) 'אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים וגו', 'כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה', 'והיה כעץ שתול על פלגי מים וגו', 'לא כן הרשעים כי אם כמוץ אשר תדפנו רוח'. ולכאורה מה טעם הוצרך לומר שאין הרשעים זוכים לכך, אחר שכבר אמר שהזוכים לכך הם הצדיקים העוסקים בתורה. ואיתא במפרשים וכן בחתם סופר שהכוונה לרשעים אשר בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה, ואעפ"כ כיון שאינם בכלל 'אשר לא הלך בעצת רשעים' וגו' ואינם מטיבים מעשיהם על ידי התורה, נאמר עליהם 'כי אם כמוץ אשר תדפנו רוח' ואין להם שורש וקיום. ולא עוד אלא שאם אינו לומד באמונה ובקדושה ובידיעה שתכלית התורה לעדנו ולקרבו ליוצרו נגרם על ידי זה ההיפך ח"ו, כדאיתא בגמרא (סוטה כא): 'אני חכמה שכנתי ערמה' (משלי ה, יב), כיון שלמד אדם חכמה נכנסה בו ערמומית.

בראש השנה לאילנות נראה רושם התורה בנפש

זהו ענין השמחה ביום ט"ו בשבט ראש השנה לאילנות, כדאיתא בגמרא הואיל ויצאו רוב גשמי שנה ופירש"י שעלה השרף באילנות ונמצאו הפירות חונטין מעתה. והרמז בזה כדברי הגמרא (תענית ז). אמר רבי יוחנן מאי דכתיב 'כי האדם עץ השדה' וכי אדם עץ שדה הוא, אלא משום דכתיב (דברים כ, ט) 'כי ממנו תאכל ואותו לא תכרות' וכתיב (שם פ"ט כ) 'אותו תשחית וכתת', הא כיצד אם ת"ח הגון הוא 'ממנו תאכל ואותו לא תכרות' ואם לאו 'אותו תשחית וכתת'. כלומר שהת"ח העוסק בתורה הוא כאילו והתורה כמטר שמשקה האילנות כדי שיעלה בהם שרף ויוציאו פירות, ות"ח הגון הוא העוסק בתורה באופן הראוי שתעשה בנפשו רושם ותצמיח בו מעשים טובים.

בדרך זו מורה ר"ה לאילנות על הת"ח העוסק בתורה הנמשל לעץ השדה. ועל זה אמרו הואיל ויצאו רוב גשמי שנה, כלומר שכבר עסק בתורה מתחלת השנה ועתה יש לראות רושם הלימוד בנפשו. ובהגיע יום ט"ו בשבט עולה השרף באילנות שבא על ידי התורה ליראת שמים ודבקות בהשם יתברך, והתחילו הפירות חונטין מעתה המה מעשיו הטובים כאשר היה לימודו תלמוד הביא לידי מעשה, ועל זאת יום שמחה הוא היום הזה.

לכך בעצרת שנדונין על פירות האילן מניחים אילנות, כי באם חפצים שיצמיחו האילנות – הת"ח העוסקים בתורה פירות טובים, יש לנטוע אילנות טובים, באופן שיבוא בהם השרף ויצמיחו, כלומר שיהא הת"ח הגון שיעסוק בתורה בכונה ראויה. ובחמשה עשר בשבט שהוא ר"ה לאילן אוכלים פירות, כי עתה שעלה השרף באילנות והתחילו הפירות לחנוט וניכר רושם התורה בנפשו, נראה שהאילנות טובים והת"ח הנמשל לעץ השדה הוא ת"ח הגון.

יעזור השם יתברך שנוכה לשפע מברכה העליונה, שתעשה התורה שורש למעלה ופרי למטה ונוכה לאילנות ופירות טובים בגשמיות וברוחניות עם כל הפירושים 'והריקותי לכם ברכה עד בלי די' (מלאכי ג, ט).

חמשה עשר בשבט תשנ"ח

לפני הרה"ק מקאצק ואמר לו שלמד את כל הש"ס, א"ל הרה"ק ומה הש"ס לימד אותך. כי אף שודאי דבר גדול הוא ללמוד את כל הש"ס ולואי ונזכה לכך, עדיין אין זה תכלית השלמות כדברי המשנה (ברכות יז). תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים.

זהו נענו כולם ואמרו תלמוד גדול, ואיזה תלמוד גדול – שהתלמוד מביא לידי מעשה. מביא לידי מעשה אין הכוונה דוקא כאשר הלימוד נוגע הלכה למעשה, אף כי יש בכך משום לימוד תורה לשמה – לשם קיום המצוות, אבל לפעמים הרי לומדים סוגיות בקדשים וכדו' שאין נוגעים עתה למעשה. אלא עיקר מביא לידי מעשה היינו שעושה הלימוד רושם בנפשו, כי אדם שלמד תורה כבר אינו אותו אדם, ובעת שקם מתלמודו יש לו להרגיש שנתנה הטובה על ידי התורה.

התורה נמשלה למטר שתכליתו להצמיח פירות

בזה יבואר מה שנמשלו דברי תורה למטר כמאמר הכתוב (דברים לב, ב) 'יערף כמטר לקחי', ודרשו חז"ל (ספרי לב, ב) שהתורה היא כמטר שהוא חיים לעולם, וכן אמרו (תענית ז). גדול יום הגשמים כיום שניתנה בו תורה, כי בגמרא (שם ד). אמרו רבי ברכיה אף כנסת ישראל שאלה שלא כהוגן והקב"ה השיבה כהוגן שנאמר (הושע א, ג) 'ונדעה נרדפה לדעת את ה' כשחר נכון מוצאו ויבוא כגשם לנו', אמר לה הקב"ה בתי את שואלת דבר שפעמים מתבקש ופעמים אינו מתבקש אבל אני אהיה לך דבר המתבקש לעולם שנאמר (הושע יד, ו) 'אהיה כטל לישראל'.

לכך נמשלו דברי תורה למטר, כי תכלית המטר שעל ידו יעלה השרף באילנות ויכניס בהם חיות ועל ידי זה התחיל חנטת הפירות. אבל אם בא בזמן שאינו מעלה שרף באילנות כגון אחר הפסח אינו סימן ברכה, כפי שאמרו שהמטר פעמים מתבקש ופעמים אינו מתבקש. וכן הוא בתורה שתכליתה לשנות האדם על ידי שתכניס בו חיות דקדושה ועל ידי זה יחנטו בו הפירות המה מעשים טובים, אבל אם אין לומד בכונה זו אין התורה פועלת בנפשו והרי היא כמטר הבא בזמן שאין מעלה שרף באילנות.

על זה אמרו בגמרא (שם ז). רבא רמי כתיב 'יערף כמטר לקחי' וכתיב 'תזל כטל אמרת', [תזל משמע נחת, רש"י], אם ת"ח הגון הוא כטל ואם לאו עורפהו כמטר. כי ת"ח הגון הלומד באופן הראוי שנזדכך ונתעלה בלימודו נמשלת תורתו לטל שמתבקש תמיד, ואם לאו נמשלת תורתו למטר שפעמים אינו מתבקש, כאשר הוא עוסק בתורה באופן שאינו עושה רושם בנפשו.

וכן אמרו (ר"ה יז): שאם זכו ישראל יורד מטר בשדות ובבורות שיחיו ומערות ואם לאו זכו יורד במדברות ואין בו תועלת. ובדרך זו הוא בתורה שנמשלה למטר, שאם זוכה נכנסת התורה בנפשו ומצמיחה בו מעשים טובים ואם אינו זוכה אין פועלת מאומה בנפשו.

עסק התורה מתוך התבוננות בתכלית הלימוד

דבר זה יסוד גדול הוא בעסק התורה, שיש לעסוק בה מתוך רצינות והתבוננות בתכלית הלימוד, כפי שהלומד תורה נקרא בן תורה מחמת שנעשה על ידה מציאות חדשה. ויפיל תחנתו לפני השם יתברך שלא יהא לימודו רק מתוך הרגלו וקביעותו, כי יכול היהודי לעסוק בתורה במשך כל היום

איתא בשולחן ערוך (א"ח קלא ו) נהגו שלא ליפול על פניהם בט"ו בשבט, ובמג"א (סי' טז) הביא בשם ספר תיקון יששכר שנהגו להרבות במיני פירות של אילנות. ויש לבאר טעם השמחה ביום זה וטעם אכילת הפירות.

עוד מקשים העולם מה טעם נהגו לאכול פירות בחמשה עשר בשבט ולקשט ביהמ"ד באילנות בעצרת. הלא לכאורה בט"ו בשבט שהוא ר"ה לאילן כדברי ב"ה יש לקשט באילנות, ובעצרת בה נדונין על פירות האילן לאכול פירות.

איתא בגמרא (ר"ה יד). שבשבט ר"ה לאילן הואיל ויצאו רוב גשמי שנה. פירש"י שכבר עבר רוב ימות הגשמים שהוא זמן רביעה ועלה השרף באילנות ונמצאו הפירות חונטין מעתה.

תכלית התורה לשנות מציאות האדם

הנה כתיב (דברים כ, ט) 'כי האדם עץ השדה' והרמז בדברים אלו לעבודת האדם, דאיתא בגמרא (קידושין מ): שאלו לפני חכמים תלמוד גדול או מעשה גדול וכו', נענו כולם ואמרו תלמוד גדול שהתלמוד מביא לידי מעשה. ולכאורה יש לבאר באם מעלת התלמוד בכך שמביא לידי מעשה א"כ המעשה גדול ממנו.

ביארו המפרשים כי תכלית לימוד התורה להורות לאדם הדרך ילך בה כאשר תורה מלשון הוראה, וכדאיתא בזה"ק (יתרו פב): שתר"ג מצות המה תר"ג עטין – עצות היאך לעבוד את הבורא יתברך, שעל ידי התורה יזכך מדותיו ויבוא לאהבת ה' ויראתו ודבקות ביוצרו. כמאמר העולם שפעם בא אחד

בט"ו בשבט גוברים הרחמים

בחמשה עשר בשבט בסעודת צהרים אמר מה דאיתא במשנה בראש השנה (פ"א מ"א) באחד בשבט ראש השנה לאילן כדברי בית שמאי, בית הלל אומרים בט"ו בו, ובאמת קשה למה אמרו לאילן ולא לאילנות, ומה טעם המחלוקת שלהם. ואמר כי אילן גימטריא צ"א, ב' שמות הקדושים הוי"ה אדנ"י, כידוע (פרע"ח שער הזמירות פרק ה) הר"ת של 'פותח את ידיך' (תהלים קמה, טז), הוי"ה הוא רחמים, אדנ"י הוא בחינת דינא דמלכותא כידוע. וב' השמות מצטרפים ביחד גם כן על ב' אופנים, אם שם הוי"ה קודם לשם אדנ"י כזה 'אהדונה"י אז הרחמים גוברים, ואם שם אדנ"י קודם כזה אידנהו"ה אז חס ושולם תוקפא דדינא (תיקוף נספח קלט).

וידוע שביט שמאי בחינת דין כידוע ממאמר חז"ל (שבת לא). קפדנותו של שמאי, ובית הלל נוחין ועלובין (עירובין ג): בחינת רחמים, ובוזה היה מחלוקתם והמבין יבין. וכאשר הצירוף מחודש שבט הוא יצא מר"ת של 'המר ימירנו והיה הוא' (ויקרא כז, ג), שחצי השם הראשון הוא בהיפך אתון וחצי השני הוא ישר, לכן כן הלכה, והבן מברכים על הפירות להמשיך עליהם שפע ברכה עוד אמר, דאיתא בגמרא (ר"ה טז). הקריבו לפני עומר כדי שיתברכו וכו', הקריבו לפני שתי הלחם בעצרת וכו', נסכו לפני מים בחג שיהיו גשמי ברכה, כי בהעובדא שעושים בתחלת הדבר ממשיכין בזה ברכה ושפע על הדבר כולו, לכן אנו נוהגים לברך על פירות ביום זה, להמשיך שפע ברכה על פירות האילן, וזה המתקת הדינים ברחמים גמורים על ישראל אמן, עכלה"ק.

אמרי יעקב (תרי"ז)

לקחי עבודה משבעת המינים

מתוך שיחות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

חטה

גוף הצדיקים כנשמות המון העם

בגמרא (סנהדרין ז'): שאלה קליאופטרא מלכתא את רבי מאיר אמרה ידענא דחיי שכבי דכתיב (תהלים עב, טז) 'ויציצו מעיר כעשב השדה', אלא כשהם עומדים עומדים ערומים או בלבושיהם עומדים. אמר לה ק"ו מחטה, ומה חטה שנקברה ערומה יוצאה בכמה לבושים צדיקים שנקברים בלבושיהם על אחת כמה וכמה.

מבאר הבן איש חי (בן איש חיל דרוש ח' ז' ע"ג) שקיי"ל (מגילה כו): תשמישי קדושה נגזזין אבל תשמיש דתשמיש אין בהם קדושה ונזרקין. והנה לאדם פשוט יש גוף ונשמה, בחלק הנשמה לומד ומתפלל ומקיים מצוות ה', ולגוף יש את הצרכים שלו ואין לו קדושה מצד עצמו, אמנם צדיקים מקדשים את גופם ונעשה הגוף כמו נשמה. ופעם שאל הרה"ק רבי יהושע מבעלז זי"ע את אביו השר שלום זי"ע על מטבע הלשון 'אלקי נשמה שנתת בי טהורה' וכו', דלכאורה הגוף עצמו אין בו כח הדיבור, וכיצד איפוא אומרת הנשמה על עצמה 'נשמה שנתת בי'. ענה לו אביו, כשיהודי זוכה נעשה גופו בבחינת נשמה והנשמה בבחינת נשמה לנשמה, ואז יש לגוף כח הדיבור ויכול לומר 'נשמה שנתת בי'.

לכן באדם פשוט הנשמה היא קדושה ואילו הגוף הוא תשמיש ונרתיק לנשמה, והלבושים שעל הגוף הרי הם תשמיש לתשמיש. אבל בצדיקים שגופם קדוש כנשמה הרי לבושיהם הם כתשמישי קדושה, לכן עתידים צדיקים שיעמדו בלבושיהם.

ט"ו בשבט תשנ"ט

שעורה

שעורה לא נתקללה כ"כ בחטא עץ הדעת

שירת השעורה - כנאמר בפרק שירה 'תפלה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו' (תהלים קב, א). טעם הדבר מבאר דו"ז הגה"צ מוהר"ש משאץ זלה"ה בספרו 'דעת שלום' על פרק שירה, בהקדם הטעם מדוע לחיטה יש הרבה קליפות המכסים אותה ולשעורה יש רק קליפה אחת, כי אמרו חז"ל (ברכות מ). שהעץ ממנו אכל אדם הראשון היה חיטה, וממילא הקללה שנתקלה היתה בעיקר על החיטה. ובתחילת הבריאה היו הטוב והרע מופרדים, ולאחר החטא נתערב הטוב עם הרע ונהיה הרבה פסולת בפירות. לכן בחיטה שעליה היה עיקר הקללה יש הרבה קליפות, אבל בשעורה שנתקלה רק אגב החיטה יש רק קליפה אחת.

ואמרו חז"ל (עירובין יח): שאחר החטא ישב אדם הראשון בתענית ק"ל שנה על מה שחטא ואכל מעץ הדעת, ושב על מה שאכל מן החיטה ולא אכל מן השעורה שלא היה עליה שום איסור. ועני בגימטריא ק"ל, וזה הרמז בפסוק 'תפלה לעני כי יעטוף' וגו' דהיינו שאדם הראשון התפלל ק"ל שנה כמנין 'עני' על כך שאכל מן החיטה ולא מן השעורה, לכן זהו השיר של השעורה.

ט"ו בשבט תשס"א

גפן

יין משתנה למעליותא כי הוא ממוזג מכמה ענבים

חז"ל (פסחים מט). דימו את ענין הנישואין לענבי הגפן בענבי הגפן, וכבר נשתברו כמה קולמוסים לבאר הדמיון לגפן.

יש לבאר כפי הידוע ממאמר העולם ששבח הגפן הוא בכך שהיין היוצא ממנו אשתני למעלותא. ואפשר שהסיבה בכך שהיין משתנה למעלותא, מכיון שכל זמן שהענבים בפני עצמם, על אף שהם פרי חשוב שיוצא ובהם הפירות הקודמים, מכל מקום יש לכל אחד רק את חשיבותו שלו. אך כאשר היין יוצא מהם ומתערבים היינות של כמה ענבים יחד, משקה זה אשתני למעלותא ומקבל חשיבות מיוחדת, ע"י החיבור שנעשה בין כמה משקאות היוצאים מן הגפן.

כך הוא גם בשידוך, שהרי הכלל תמיד הוא שהדורות האחרונים אינם מגיעים בקדושתם לדורות הראשונים, אם הראשונים כמלאכים אנו כבני אדם, ואין לנו השגה בדורות שלפנינו. אך יתכן שבמקרה אחד הדבר שונה, כאשר בעזר השי"ת יוצאים דורות שכאלו שממשיכים דרך הדורות הקודמים ומוסיפים בתורה ועבודה, וכאשר מדורות אלו נעשה עתה תחילה של אומר לדבק טוב, תחילה של חיבור של שני משפחות כאלו, בזה נעשה אשתני למעלותא.

י"ז אב תשס"ט, אירוסין הרב מרדכי רוזנברג הי"ד

תאנה

תורה נקנית בסבלנות

אמרו חז"ל (ברכות נז). הרואה תאנה בחלום תורתו משתמרת בקרבנו שנאמר (משלי כז, יח) 'נוצר תאנה יאכל פריה'. הרואה רימונים בחלום וכו' אם ת"ח הוא יצפה לתורה, שנאמר (שה"ש ח, ב) 'אשקך מיין הרקח מעסיס רמוני' ואם עם הארץ הוא יצפה למצוה שנאמר (שם ד, א) 'כפלח הרימון רקתך' מאי רקתך אפילו ריקנין שבך מלאים מצוות כרימון.

ובספר סמיכת חכמים עמד מדוע אין חילוק בתאנה בין ת"ח לע"ה, הלא אם עם הארץ הוא איך תשתמר התורה בקרבנו. ומבאר דהלשון תורתו משתמרת טובל שני פירושים, אחד לשון שמירה וקיום שהתורה מתקיימת אצלו, וכן הוא לשון ציפיה והמתנה כמו 'ואביו שמר את הדבר' (בראשית לו, א), וממילא אם ת"ח הוא התורה משתמרת ומתקיימת אצלו, ואם עם הארץ הוא ימתין אולי תתקיים אצל בניו אחריו.

ויש לומר עוד, עפ"י מה שאמרו חז"ל (במדב"ר יב, ט) למה נמשלה תורה כתאנה שרוב האילנות הזית הגפן התמרה נלקטים כאחת והתאנה נלקטת מעט מעט, וכך התורה היום לומד מעט ולמחר הרבה לפי שאינה מתלמדת לא בשנה ולא בשנים עליו נאמר 'נוצר תאנה' וכו'. הרי שכל צורת גידול התאנה הוא רק ע"י מדת הסבלנות, וזו היא מידת ת"ח שיועד שאי אפשר בפעם אחת לדעת את כל התורה כולה אלא צריך להתייעב עוד ועוד, וכך קמעא קמעא קובץ על יד ורוכש ידיעות בכל התורה כולה. אבל עם הארץ אין לו סבלנות ורוצה לדעת הכל בפעם אחת, ולכן נשאר עם הארץ. וממילא

כל המהות של תאנה שייכת רק לתלמיד חכם ולא לעם הארץ, ועם הארץ הרואה תאנה בחלומה אכן אין לו לצפות למאומה.

ט"ו בשבט תשנ"ט

רימון

התגברות על היצר עומדת לנצח

דרשו חז"ל (עירובין יט). עה"פ (שה"ש ד, א) 'כפלח הרימון רקתך' אפילו ריקנים שבך מלאים מצוות כרימון, ולכאורה אם הם מלאים מצוות מה טעם נקראו ריקנים. אלא הכונה לאלו שיצרים גדול וכל ימיהם עסוקים במלחמה עמו, ומגודל התגברותו אינם מצליחים לעסוק בתורה ומצוות כראוי וכנכון. ועל זה אמרו שאף שתורתם ומצוותיהם רחוקים מהשלמות הראוי והם בבחינת ריקנים, מ"מ מצד מלחמתם והתגברותם התמידית על יצרים הם מלאים מצוות, כי כל התגברות היא כמעשה מצוה העומד לנצח.

וארא תשע"ט, רעוא דרעיון

זית

היגע בתורה מצליח יותר מבעלי הכשרונות

איתא ברבינו בחיי (בראשית לד, א) כי כל האילנות יש להם לב אבל עץ הזית אין לו לב, לכן אמרו חז"ל (הוריות יג) שאכילת זית קשה לשכחה כי לעץ הזית אין לב, והאוכלו אין לו לב לדעת את התורה. ואפשר לומר ששמן זית מסוגל לזיכרון (שם), כי ידוע שהזית כמה שכותשים אותו יותר כך מוציא יותר שמן, וכן הוא בלימוד התורה - אפילו אם לאדם אין לב, מ"מ אם מייגע עצמו בלימוד התורה לבסוף הוא מצליח אף יותר ממי שהיו לו מלכתחילה כשרונות טובים.

ט"ו בשבט תשס"א

תמר

יניקת הצדיק מהרוחניות

איתא במדרש (במדב"ר ג, א) מה תמרה זו יש לה תאוה, כך צדיקים יש להם תאוה - מה תאוהם הקב"ה, ולכן נמשלים הצדיקים לתמרים כדכתיב (תהלים צב, יא) 'צדיק כתמר יפרח' וגו'. ומובא במדרש תלפיות שכל הפירות יונקים מלמטה והתמר יונק מלמעלה, כי הצדיק כל יניקתו וחיותו הוא רק מענינים רוחניים.

ט"ו בשבט תשס"א

בשב"ק נתגלה פנימיות לב היהודי

איתא (סוכה מה): למה נמשלו ישראל לתמר, מה תמר זה אין לו אלא לב אחד כך ישראל אין להם אלא לב אחד לאביהם שבשמים. לכן אומרים ב'מזמור שיר ליום השבת' 'צדיק כתמר יפרח', כי בשבת נתגלה ביותר פנימיות לב היהודי שאין בו אלא רצון אחד לעשות רצון אבינו שבשמים.

בשכח - ט"ו בשבט תשע"ג, ליל שבת